

Filosofia de la il·lustració

Codi: 100307

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500246 Filosofia	OB	2	2

Professor/a de contacte

Nom: Alejandro Mumbrú Mora

Correu electrònic: alejandro.mumbru@uab.cat

Idiomes dels grups

Podeu accedir-hi des d'aquest [enllaç](#). Per consultar l'idioma us caldrà introduir el CODI de l'assignatura. Tingueu en compte que la informació és provisional fins a 30 de novembre de 2023.

Equip docent extern a la UAB

Àlex Mumbrú Mora

Prerequisits

Cap.

Objectius

Durant el segle XVIII europeu, conegut també com el "Segle de les Llums", o de la Il·lustració, es desenvolupen les conseqüències filosòfiques de la visió (o lectura) científica de la natura, de la constitució cartesiana del subjecte de la certesa i d'un ideal de saber oposat a la foscor de l'Univers metafísic o de l'obscurantisme pur i simple. Examinarem primer el desenvolupament empirista d'aquestes premisses, que fa de la intel·ligència un instrument de domini de la natura i de la política, i que culmina en l'obra de David Hume. Després estudiarem la via racionalista, representada en el segle XVIII per l'obra de Jean-Jacques Rousseau, que parteix d'un possible coneixement apriorístic de l'ésser de l'home, a partir del lloc on es trobaria en una natura ideal. Les dues vies vénen a convergir en l'obra d'Immanuel Kant, on culmina i se sintetitza l'esforç intel·lectual de la Il·lustració. Després d'ell, encara en el segle XVIII, comença a obrir-se pas un pensament unificador del que Kant havia separat en la seva obra crítica, la llei de la natura i l'imperatiu de la llibertat.

L'objectiu formatiu d'aquesta assignatura és d'aconseguir una caracterització alhora històrica i conceptual de la filosofia del segle de les Llums.

Competències

- Actuar en l'àmbit de coneixement propi avaluant les desigualtats per raó de sexe/gènere.
- Analitzar i sintetitzar els arguments centrals dels textos fonamentals de la filosofia en les seves diverses disciplines.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Reconèixer i interpretar temes i problemes de la filosofia en les seves diverses disciplines.
- Situar les idees i els arguments filosòfics més representatius d'una època en el seu rerefons històric i relacionar els autors més rellevants de cada època en qualsevol de les disciplines filosòfiques.
- Utilitzar la simbologia i els procediments de les ciències formals en l'anàlisi i la construcció d'arguments.
- Utilitzar un pensament crític i independent a partir dels temes, els debats i els problemes que planteja la filosofia tant històricament com conceptualment.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar les desigualtats per raó de sexe/gènere i els biaixos de gènere en l'àmbit de coneixement propi.
2. Argumentar sobre diversos temes i problemes filosòfics a propòsit d'obres diferents i avaluar els resultats
3. Assenyalar i resumir el contingut filosòfic comú a diverses manifestacions de diferents àmbits de la cultura.
4. Construir arguments filosòfics amb rigor.
5. Demostrar una posició pròpia davant d'un problema o una controvèrsia de rellevància filosòfica, o en un treball de recerca filosòfica.
6. Discriminar els trets que defineixen el lloc d'un autor en el context d'una problemàtica i reorganitzar-los en un esquema coherent.
7. Distingir i esquematitzar el contingut fonamental d'un text filosòfic.
8. Establir relacions entre ciència, filosofia, art, religió, política, etc.
9. Establir una planificació per desenvolupar un treball sobre la matèria
10. Exposar els conceptes propis de la història de la filosofia
11. Expressar, tant oralment com per escrit, els temes i els problemes bàsics de la tradició filosòfica.
12. Expressar-se eficaçment aplicant els procediments argumentatius i textuals en els textos formals i científics
13. Identificar les idees principals d'un text sobre la matèria i fer-ne un esquema
14. Indicar els principals temes de la història de la filosofia.
15. Indicar i discutir les principals característiques del pensament definitori d'una època, emmarcant-les en el context.
16. Llegir comprensivament textos filosòfics bàsics.
17. Llegir comprensivament textos filosòfics de la història de la filosofia.
18. Presentar treballs en formats ajustats a les demandes i els estils personals, tant individuals com en grup petit.
19. Reconèixer, amb mirada experta, referents filosòfics del passat i del present i avaluar-ne la rellevància.
20. Relacionar diversos ordres que es poden descobrir entre les idees filosòfiques de diferents autors i moments històrics.
21. Resumir els temes i els arguments exposats en un debat filosòfic clàssic.
22. Utilitzar correctament el lèxic específic de la història de la filosofia.
23. Valorar com els estereotips i els rols de gènere incideixen en l'exercici professional.

Continguts

1. Consideracions generals sobre la Il·lustració
2. L'anomalia Rousseau: recepció i crítica del pensament polític de Hobbes i Locke
3. La filosofia transcendental de Kant
4. Il·lustrats i contrail·lustrats
5. El primer Romanticisme alemany

Metodologia

Les classes s'organitzen al voltant de les exposicions del professor, amb espai per a qüestions i debats amb la participació de l'alumnat.

L'alumnat treballa a partir d'allò exposat a les classes i de la bibliografia recomanada.

En una atenció personalitzada, l'alumnat pot formular dubtes, demanar aclariments o ampliacions de la bibliografia.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes a l'aula	50	2	2, 4, 8, 10, 11, 14, 17, 19, 22
Tipus: Supervisades			
Treballs individuals supervisats	30	1,2	2, 4, 6, 7, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 20, 21, 22
Tipus: Autònomes			
Treball individual autònom	50	2	8, 10, 12, 16, 19

Avaluació

AVALUACIÓ CONTINUADA

L'avaluació de l'assignatura consistirà en l'entrega d'una activitat (30%) i la realització d'un examen parcial (20%) i un examen final (50%). El format de l'activitat i les dates dels exàmens s'indicaran a principi de curs.

L'alumnat que no hagi entregat l'activitat serà no avaluable i haurà de presentar-se directament a l'examen de recuperació. No s'acceptarà cap treball que no s'entregui en la data fixada. Qualsevol índex de plagi serà penalitzat amb un 0 en l'activitat presentada.

Per poder presentar-se a l'examen de recuperació caldrà haver estat avaluat d'un mínim de 2/3 parts de les qualificacions totals.

AVALUACIÓ ÚNICA

L'avaluació de l'assignatura consistirà en l'entrega de dues activitats (25+25%) i la realització d'un examen final (50%). El format de les activitats i les dates dels exàmens s'indicaran a principi de curs.

L'alumnat que no hagi entregat l'activitat serà no avaluable i haurà de presentar-se directament a l'examen de recuperació. No s'acceptarà cap treball que no s'entregui en la data fixada. Qualsevol índex de plagi serà penalitzat amb un 0 en l'activitat presentada.

OBSERVACIONS

En el moment de realització de cada activitat avaluativa, el professor informarà l'alumnat (Moodle) del procediment i la data de revisió de les qualificacions.

L'alumnat rebrà la qualificació de "No avaluable" sempre que no hagi lliurat més de 1/3 parts de les activitats d'avaluació.

En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptarà el seu format (mantenint-ne la ponderació) a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i participació a classe es realitzaran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Teams, etc. El professor vetllarà perquè l'alumnat hi pugui accedir o li oferirà mitjans alternatius, que estiguin al seu abast.

En cas que l'alumnat realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Examen final	50%	8	0,32	1, 2, 3, 4, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 19, 20, 22
Examen parcial	20%	4	0,16	1, 10, 22
Treball	30%	8	0,32	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23

Bibliografia

BIBLIOGRAFIA

Fonts:

DIDEROT, Denis i D'ALEMBERT, Jean-Le-Rond, "Discurso preliminar" a la Enciclopedia de las artes y las ciencias, ed. Orbis, 1985 (versió online)

FOUCAULT, Michel, "¿Qué es la Ilustración?", en Sobre la Ilustración, ed. Tecnos, Madrid, 2006 (versió online)

GADAMER, Hans-Georg., Verdad y método, vol. I, ed. Sígueme, 1993.

HEGEL, Georg Wilhelm Friedrich, Fenomenología del Espíritu, trad. Manuel Jiménez, ed. Pre-textos, 2006.

---: Filosofía del derecho, trad. J. L. Vermal, Edhasa, 1999.

HÖLDERLIN, Friedrich, Hiperión o el eremita en Grecia, trad. J. Munárriz, ed. Hiperión, 2015.

HORKHEIMER Max i ADORNO, Theodor., Dialéctica de la Ilustración, trad. J. J. Sánchez, ed. Trotta, 2018.

KANT, Immanuel, Crítica de la razón pura, trad. P. Ribas, ed. Alfaguara, Madrid, 1978.

---: Crítica de la razón práctica, trad. M. García Morente, ed. Sígueme, Salamanca, 1995.

---: Crítica de la facultad de juzgar, trad. R. R. Aramayo, Madrid, A. Machado Libros, 2003.

---: "¿Què és la Il·lustració?", "Idea d'una història universal amb intenció cosmopolita", "Conjectures sobre el començament de la història humana", "La pau perpètua. Un projecte filosòfic", "Replantejament de la pregunta: Si el gènere humà es troba en progrés constant vers el millor", traduccions disponibles a Història i política, trad. Salvi Turró, ed. 62, 2002.

---: La religión dentro de los límites de la mera razón, trad. F. M. Marzoa, Alianza ed., 1969.

LESSING, Gotthold Ephraim, La educación del género humano, ed. Encuentro, 2008.

LOCKE, John, Segundo tratado sobre el gobierno civil, trad. C. Mellizo, Alianza ed., 2014.

LYOTARD, Jean-François, La condición postmoderna, trad. M. Antolín, ed. Cátedra, 2000.

ROUSSEAU, Jean-Jacques, El contrato social, trad. E. L. Castellón, Edimat Libros, 1999.

---: Profesión de fe del vicario savoyano, trad. A. Pintor-Ramos, ed. Trotta, 2007.

---: Discurso sobre las ciencias y las artes, trad. M. Armiño, Alianza ed., 2012.

---: Discurso sobre el origen de la desigualdad entre los hombres, trad. M. Armiño, Alianza ed., 2012.

---: Las ensoñaciones del paseante solitario, trad. M. Fiszman, ed. Losada, 2011.

SCHILLER, Friedrich, Cartes sobre l'educació estètica de la humanitat, trad. Jordi Llovet, ed. Adesiara, 2018.

VOLTAIRE (François Marie Arouet), Cándid, trad. M. Armiño, Ed. Espasa Libros, 2016.

Obres de caràcter general:

ALCOBERRO, Ramon, La filosofía de la Il·lustració, ed. Barcanova, 1992.

BELAVAL, Yvon (dir.), Historia de la filosofía, Siglo XXI, Madrid, 1974. Vol. 6: Racionalismo, empirismo e Ilustración.

BERLIN, Isaiah, "The Counter-Enlightenment", en Dictionary of the History of Ideas, 5 vols., ed. Philip P. Wiener, Charles Schribner's Sons, NY, 1973, vol. II, pp. 100-112 (versió on-line disponible).

BURY, John, La idea del progreso, Alianza ed., Madrid, 1971.

CASSIRER, Ernst, La filosofía de la Ilustración, México, FCE, 1972.

--- : El problema del conocimiento en la filosofía y en la ciencia modernas, México, FCE, 1979 (vol. I y II).

--- : Kant. Vida y doctrina, México, FCE, 1993.

--- : Rousseau, Kant, Goethe. Filosofía y cultura en la Europa del Siglo de las Luces, trad. R. R. Aramayo, FCE, 2014.

---: Le problème Jean-Jacques Rousseau, Hachette, 1987.

---: "L'unité dans l'oeuvre de Rousseau", a VVAA, Pensée de Rousseau, Ed. du Seuil, 1984, pp. 41-66.

DUSSEL, Enrique, 1492. El encubrimiento del otro. Hacia el origen del "mito de la modernidad", Plural editores, La Paz, 1994.

-: El primer debate filosófico de la Modernidad, Clacso, 2020.

HAZARD, Paul, La crisis de la conciencia europea, Madrid, Alianza, 1983.

--- : El pensamiento europeo en el siglo XVIII, Madrid, Alianza, 1985.

MARTÍNEZ MARZOA, Felipe, Historia de la filosofía, Madrid, ed. Istmo, 1973 y 1994, (vol. II).

--- : Releer a Kant, Barcelona, ed. Anthropos, 1992.

MILLS, Charles, The Racial Contract, Cornell University Press, 1997.

--- : "Kant's Untermenschen", a Black Rights/White Wrongs: The Critique of Racial Liberalism, Oxford, Oxford University Press, 2017, cap. 6, pp. 91-113.

PADGEN, Anthony, La Ilustración y sus enemigos. Dos ensayos sobre los orígenes de la Modernidad, Península, BCN, 2002

PHILONENKO, Alexis, Essais sur la philosophie de la guerre, Librairie Philosophique J. Vrin, Paris, 1988.

---: L'oeuvre de Kant, 2 vol., Librairie Philosophique J. Vrin, Paris, 1972.

SCHMIDT, James, What is Enlightenment? Eighteenth-Century Answers and Twentieth-Century Questions, University of California Press, California, 1996.

SCHOTT, Robin May, Feminist Interpretations of Immanuel Kant, University Park: Pennsylvania State University Press, 1997.

SOLÉ, María Jimena, Spinoza en Alemania (1670-1789): historia de la santificación de un filósofo maldito, ed. Brujas, Córdoba, 2011.

STAROBINSKI, Jean, J-J. Rousseau. La transparencia y el obstáculo, Madrid: Taurus, 1983.

TAVOILLOT, Pierre-Henri, Le Crépuscule des Lumières. Les documents de la querelle du panthéisme. 1780-1789, Coll. «Passages », 1995.

TAYLOR, Charles, Hegel, Cambridge, Cambridge University Press, 1975, cap. 1.

TURRÓ, Salvi, Lliçons sobre història i dret a Kant, Edicions Universitat de Barcelona, 1997.

---: "Llei pràctica i esquematització (de Kant a Fichte)", en <<Anuari de la Societat Catalana de Filosofia>> (número IX), Barcelona, IEC, 1997.

--- : Filosofia i Modernitat. La reconstrucció de l'ordre del món, Barcelona, Edicions de la Universitat de Barcelona, 2016.

WEIL, Eric, "Rousseau et sa politique", a VVAA, Pensée de Rousseau, Ed. du Seuil, 1984, pp. 9-40.

VVAA, La Ilustración olvidada. La polémica de los sexos en el siglo XVIII, ed. Anthropos, 2011.

Material audiovisual

- Arrival (2016), dir. Denis Villeneuve.
- Into the wild (2007), dir. Sean Penn.
- Barry Lyndon (1975), dir. Stanley Kubrik.

Materials en línia

- <http://www.philosophica.info/>

- <http://plato.stanford.edu>

- www.leibniz.es

- <http://www.davidhume.org>

- <https://www.rousseauonline.ch/>

Programari

Cap.